

แนวคิดการดำเนินงานสุขภาพจิตในชุมชน

โดย สุดา วงศ์สวัสดิ์

วทม. (สาขาสุขภาพจิต)

การจะพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาชุมชนในแต่ละชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนนั้นจะเกิดขึ้นได้ด้วยการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่ โดยเกิดการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาร่วมกันของประชาชน ดังนั้น การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ด้อยอาศัยพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและผลักดันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เนื่องจากองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนแกนนำในชุมชนที่มีความใกล้ชิด มีความเข้าใจในสภาพปัญหา และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี หากองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจแล้วนั้น ก็จะสามารถนำความรู้ไปพัฒนา และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถร่วมกันดูแล รักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจ ภายในชุมชนของตนเองได้ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง อันเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศต่อไป

หัวใจของการสร้างพลังชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน

ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมเรียนรู้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ มุ่งสู่เป้าหมาย เป็นเมืองที่น่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง โดยมุ่งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่ บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไข ร่วมตัดสินใจกำหนดแผนปฏิบัติการ ลงมือปฏิบัติการ ตามแผน รวมถึงการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งทำให้ประชาชนหรือองค์กรชุมชน สามารถ รวมตัวกันทำงานกันเป็นทีม ก่อให้เกิดพลังเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถระดมทรัพยากรภูมิปัญญา และทุนทางสังคม เพื่อทำกิจกรรม แก้ไขปัญหา เสริมการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นการทำงานโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ทั้งนี้ ภายใต้การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต้องมีการพัฒนา โดยอาศัยแกนนำชุมชนและ อสม. เข้ามาเป็นพลังในการดำเนินงาน มีองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ และมีบุคลากร สาธารณสุขเป็นเครือข่ายร่วมคิด ร่วมทำ โดยมุ่งให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้พัฒนาด้านอื่นๆ ตามมา ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมีความเข้มแข็งยิ่งๆ ขึ้นไป

จากการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตในปี พ.ศ.2549 พบว่าประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านสุขภาพจิตเป็นจำนวนมาก โดยพบผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตมากถึง 10 – 20% ของประชากร ซึ่งเท่ากับ ประมาณ 6 – 12 ล้านคน นอกจากนี้ปัญหาสุขภาพจิตดังที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาในชุมชนที่สำคัญๆ จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นก็ยังมีอีกมากมาย เช่น ความยากจน ยาเสพติด ติดเชื้อเอชไอวี ความรุนแรงในครอบครัว สัมพันธภาพคนในครอบครัวเสื่อมถอย เด็กถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุถูกปล่อยตามลำพัง ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวต่อชุมชน และสังคมลดลง ซึ่งสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้เป็นแรงผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกัน

เร่งแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนและทั่วถึงประชาชนในทุกภูมิภาคประเทศไทย